

Karaiba

Ondorengo elkarrizketan animazio filmak egiten nola hasi zen, gaur egun eragile ekonomiko eta kulturala den São Pauloko Anima Mundi zinemaldia nola sortu zen eta horrek gizarte nahiz kultura alorrean zein helburu dituen azalduko digu Léa Beatriz Zaguryk (LZ).

IH Animaziogintzan lanean hasi baino lehen dantzaria eta diseinugile grafikoa zinen. Naturala ematen du, hortaz, zeure adierazpen tresna gisa alor hori aukeratu izanak.

LZ Bat nator esatean badagoela nolabaiteko lotura dantzaren eta animazio-zinemaren artean. Dantzan gorputzaren bitartez aztertzen dituzu gizakien, makinaren eta naturaren mugimenduak, gorputza oinarri hartuta interpretatzen dituzu soinua, sentimenduak eta emozioak. Animazioan ere gauza bereberei so egiten diegu, horiek interpretatzen ditugu, baina gorputzaren ordeztu bestelako hainbat material erabiltzen ditugu teknika ugariaren bitartez gure ideiak koreografiatzeko.

Rio de Janeiroko Arte Garaikideko Museoa (MAM) maiz ibiltzen nintzen garaian, 70etako hamarkadaren bukaera aldera, deskubritu nuen nik animazio-zinema. Itun diplomatikoak zirela medio, nazioarteko film-sortak erakusten zituen hango programazioak, besteak beste, Kanada eta Europa Ekialdekoak. Baziren lan surrealistikak, Sobietar Batasuna izandakoaren errealitatea modu latzean islatzen zuten filmak, lan esperimentalak bai eta Norman McLaren-en lan klasikoen sorta bat. Azken egile horren esperimentazio aniztasunak, bai ideia bai teknikan, biziki eragin ninduen. McLarenek film labur sorta bat prestatu zuen animazioaren oinarritzko teknikak erakusteko mugimenduaren eta denboraren fisikaren ikusizko azterlanetik abiatuta. Sorta horrek behin betirako piztu zuen nigan animazio lanetan hasteko interesa.

Garai hartan dantza talde bateko kidea nintzen eta Ikusizko Komunikazioa ikasten nuen Rioko Unibertsitate Katolikoan (PUC). Lehen animazio ikastaro haietako batean matrikulatu nintzen. Nire lehen filma Unibertsitaterako azken proiektua izan zen: tipografiaren historia fotokopia irudien bitartez, haiek moztuz, itxuraldatuz eta zuzenean kamera azpian animatuz. Film horrekin saria irabazi nuen hango zinemaldi batean. 1985ean Kanadako National Film Board-ek (NFB) antolatutako ikastaroan parte hartzeko aukeratu ninduten, Kanada eta Brasilen arteko itun ekonomiko baten barruan. Itun horretako kultura alorraren barruan Rio de Janeiroko ikus-entzunezko zentro tekniko bat ezartzea aurrirakuten zen, bai eta jendea prestatzea zinemaren alorrean. Proiektu horren baitan Marcos Magalhães brasildarrak eta NFBko bi animatzailek Brasil osoko 10 animatzaile trebatu zituzten 6 hilabetez.

IH Nori zuzenduta zeuden lantegi horiek?

LZ Garai hartan, aukera gutxi zegoen ikastaro berezietan parte hartzeko eta animatzaile gehienak autodidaktak ziren. NFBko ikastaroak poltsa integrala eskaintzen zuen, hots, kostu guztiak, lehen mailako animatzaileekin ikasteko aparteko aukera, McLarenek garatutako hainbat teknika landu, NFBk ekoiztutako filmik hoberenak ikusi eta 16 mm.-tako film laburren ekoizpen eta ekoizpen ondoko fase guztiak burutzeko aukera.

Hasierako asmoa zen ikastaroa bukatzean animatzaileak nor bere eskualdera itzultzea proiektuak lagundutako animazio zentro txiki bat administratzeko aukerarekin, horietan workshop-ak eskaini, film labu-

Tania Anaya "Castillos de viento" 1998

rrak ekoiztu eta filmen ekoizpenerako egile berriak prestatuko liriateke. Helburu horiek, alabaina, ezerezean geratu ziren ondorengo gobernu aldaketaren ondorioz, hainbat konpromiso bertan behera gelditu baitziren, bereziki kultura eta hezkuntza alorrekoak. Hala ere, alde aurretik hitz emandako finantza laguntzarik gabe ere, 3 zentro ezarri ziren NFBk eskainitako ekipamenduei esker eta denboraldi labur batez irau ahal izan zuten.

Proiektuan parte hartu zuten animatzaile guztiak animazio-zinemarekin loturik segitu dute gaur arte... Minas Gerais-eko Aida Queirós eta Rio de Janeiroko Cesar Coelho animazio ekoiztetxe bateko jabeak dira eta Marcos Magalhães eta nirekin batera Anima Mundi sortu genuen 1993an, Brasilgo Animazioko Nazioarteko Zinemaldia.

IH Nola sortu zitzaizuen Anima Mundi antolatzeako asmoa?

LZ NFBko ikastaroaren ondoren, Californiako California Institute of the Arts-eko (CalArts) masterrera joan nintzen Fulbright-en eta Brasileko Gobernuaren beka baten laguntzaz. CalArts-ek eragin handia izan zuen nire lanean, han aukera izan bainuen animatzaile esperimental eta arte munduko hainbat esparrutako artisten komunitate are handiago batean bizitzeko. Han biltzen ziren, besteak beste, Afrika, Bali eta Javako musika eta dantzak, perkusioa, arte plastikoak, antzerkia, etab., eta animazio zinemara ekarri eta harekin bat egin zezaketen aukera berriak deskubritu nituen.

Brasilera itzuli nintzenean, 1992an, atzerabide izugarrian zegoen herrialdea topatu nuen eta animazio zentroetako proiektu guztiak ia indargabeturik zeuden, ikus-entzunezko zentro teknikoak oso baliabide gutxi zituen aurrera egiteko eta nire ikaskide animatzaileek zailtasun handiak zituzten artegintza horretan bizirauteko. Alabaina, garai berezian, kultur zentroak sortzen hasi ziren, pizgarri fiskalen lege berrien laguntzaz. Banco do Brasileko Zentro Kulturalera bisita egin eta bertan animazio-zinemari osotara eskainitako Nazioarteko lehen Erakusketa bat egiteko aukera eztabaidatu genuen.

Asmo nagusia genuen merkatu nazionala sortu eta garatzea, animatzaile gisa biziraun eta gure film independenteak ekoiztu ahal izateko, eta horretarako ikuslegoarengan zabaldu behar genuen gure grina, munduko giza, arte eta kultura aniztasunaren isla izanik estilo, teknika eta ideia ezberdinak agertuko zituzten film nazional eta nazioarteko hoberenak erakutsiz.

Lehen Anima Mundi 1993an egin zen. Lehen zinemaldi horrek liluratu

Guto Carvalho "Kama Sutra" 2000

egin zituen Brasileko komunikabideak nahiz publikoa eta funtsezkoa gertatu zen hori aurrera segi zezan. Zinemaldia zabaldu, Sao Pauloraino hedatu eta 2002an bertako 75.000 pertsonak hartu zuten parte eskaintako ekintza ugarietan.

IH Zinemaldia oraintsu arte ia egon ere ez zegoen industria zabaldu eta bultzatzeko baliagarria izan dela uste al duzu?

LZ Dudarik ez dago Zinemaldiak animazio artearekiko interes berria piztu zuela herrialde osoan eta lagungarria gertatu zela industria nazionala sortu eta garatzeko. Anima Mundi, munduko animazio-zinemaldirik handienetakoa bilakatu da jende kopuruari dagokionez. Horrek esan nahi du Brasileko gizarteak izugarritzko harrera ona egin diola animazio-zinemagintzari. Geure ikuslegoa da animazio merkatu baterako balizko kontsumitzaile handiena, baina badu berezitasunik, zinemaldiak heziak direlako, genero guztietako filmak ezagutu dituzte, eztabaidetan parte hartu eta, hortaz, kritikagoak dira. Zinemaldiko saririk nagusia "Herri Epaimahaiak" emandakoa da, eta horren ondorioz ikuslegoak parte eta arreta handiagoa jartzen du aukeraketetan. Anima Mundi animazio nazional eta nazioartekoaren erreferentzia ere bada Brasilen, eta gugana jotzen dute eskolek, ikasleek, ikertzaileek, TBk, enpresek eta nolabaiteko argibide edo bitartekaritza nahi duen orok. Horrez gain zinemaldia Brasileko animazioaren erreferentzia ere bada munduan, erakusketa bereziak bultzatzen baititugu Brasildik kanpora. Lehen ediziotik bertatik arreta berezia eman dio zinemaldiak hezkuntza alorrari, eta ekoizpenak dituen atalak irakasteko workshop-ak eskaintzen ditugu animazioaren esparruko egile handiekin.

Zinemaldiaren osagarri garrantzitsuenetako bat Estúdio Aberto deitutakoa da, hau da, zinemaldiaren garaietan burutzen diren lantegiak, jendeari irekiak eta doanekoak. Lantegi horietan animazio zinemaren oinarritzko tekniketako batzuk irakasten dira, besteak beste, pelikulan zuzenean marraztea, zootropioa, marrazki bizidunak, animazioa plastilinaz, pixilazioa —objektuak animatzeko teknika—, animazioa hareaz eta konputazio grafikoa. Lantegiotan, adin guztietako eta maila sozial desberdinetako jendeak aukera du lehen aldiz animazio zinemaren bitartez mugimendua sortu eta denborarekin jolasteko magia gozatzeko.

Merkatu nazionalen diharduten Brasileko hainbat animatzailek Estúdio Aberto horietan, workshop-etan eta Anima Mundiko zinema eta bideo emanaldietan parte hartuta deskubritu zuten animazio-zinema. Horietako askok, gaur egun, hezkuntza alorrean dihardute eskola eta unibertsitateetan ikastaro berezituak ematen, beste batzuek alor komertzialean eta telebistetan lan egiten dute eta, bakan batzuek animazio enpresa txikiak zabaldu dituzte. Azken 5 urteotan ekoizpen nazional eta independenteen hazkundera ere gertatu da.

Zuzendari eta animatzaile garen aldetik, ekoizpen nazionala bultzatzen saiatzen gara, ideien kalitate eta originaltasuna agertu eta nortasun kulturala duten animazio brasildarrei lehentasuna emanez. Horrela,

Brasil osoko lanen erakusketa gune nagusia bilakatu da zinemaldia, eta horrek animatzaileen bilguneak sustatu ditu, bai eta jendearen eta komunikabideen interesa ekoizpen nazional berriekiko eta ekoizpen nazionalaren bilakaerarekiko berezko konpromisoa.

IH Zein helburu ditu, egun, zinemaldiak gizarte eta kultura alorrean?

LZ Anima Mundiren egungo xedeak guztiz bat datoz Lularen gobernuaren kultur politikarekin, garatuak baikenituen lehenagotik hainbat proiektu animazio-zinema herrialdearen beste zonalde gabetuetara hel zedin, animazioaren artearen bidez kultura brasildarra sustatzeko. Anima Mundi ibiltaria eta bideo bideo euskarrion erakusten den zinemaldiko lan hobereenen erakusketa bat da, herri osoan zehar ibiltzeko asmatua.

Anima Mundi Especial proiektuak barne hartzen ditu bai film edota bideoen erakusketa ibiltaria, bai eta tokian tokiko jendearentzako Estúdio Aberto lantegiak. Gaur egun gobernuko erakundeekin laguntza duten proiektuekin ere ari gara lanean, esaterako Anima Escola, Eskola Publikoetako irakasle eta ikasleak (5-10 urtekoak) prestatzeko animazio-workshop berezituak. Anima Escola Rio de Janeiroko 17 eskola baino gehiagotan ezarri da.

MAMko zinematekako areto txiki hartako saioetan, Cosme zoragarria zenak zainduak, animazio-zinemaren sormen ahalmena deskubritzerakoan bizi izan nituen une magiko haiek, niretzako, Anima Mundi zinemaldiaren bitartez aurrera joaten sentitzen dudana ondu da.

ISABEL HERGUERA animazio egilea da eta Lleidako Animac zinemaldiko zuzendaria <http://www.paeria.es/cultura/animac/nav10/index.html> Donostian bizi da.

LÉA BEATRIZ ZAGURY animazio egilea eta Anima Mundi zinemaldiko zuzendaria da <http://www.animamundi.com.br> São Paulon eta Los Angelesen bizi da.

Raquel Coelho "El tapir" 1996